

Ammattikorkeakoulujen historia

Ammattikorkeakoulujen idea

Ammattikorkeakoulut syntyivät Eurooppaan pääosin 1970-luvulla. Esimerkiksi Ranskassa ja Norjassa ammattikorkeakoulut toimivat kokonaan uusina oppilaitoksina, kun taas Länsi-Saksassa ja Hollannissa ne perustettiin ammatillisten opistojen pohjalta ja Englannissa ne kehittyivät entisistä insinöörikorkeakouluista. (Tenhiälä, 1996.) Suomen korkeakoulupolitiikka otti mallia Englannin korkeakoulupolitiikasta, mutta Englannin työväenpuolueen kaksihaaraiseen korkeakoululaitokseen pyrkivästä ohjelmasta ei otettu mallia ratkaisuihin (Lampinen & Savola, 1995).

Ammattikorkeakoulut olivat eurooppalainen koulutuspoliittinen vastaus ylioppilaiden paljoudelle ja myös vastaisu yliopistojen akateemiseen ja ei-käytännölliseen koulutusprofiiliin (Tenhiälä, 1996). Ammattikorkeakoulupolitiikan keskeinen tehtävänä oli piirtää raja korkeakoulujärjestelmän kahden sektorin eriytymisen ja yhdenmukaistumisen välille. Näiden hallinnollis-organisatoristen ja ohjauksellisten keinojen tulee ylläpitää molempien koulutusmuotojen ominaispiirteitä, mutta ei estää edistykseen liittyvien vaikutteiden kulkeutumista järjestelmästä toiseen. (Lampinen, 1995.)

Ero ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen välillä on ammattikorkeakoulujen työelämälähtöisyys ja yliopistojen akateemisuus ja tieteelliset tavoitteet (Välimaa, 2018). Lisäksi eroja ovat myös eriytyneet rakenteelliset tekijät eli tutkinto- ja henkilöstörakenne, hallinto, ylläpitojärjestelmä sekä rahoitusjärjestelmä (Lampinen, 1995).

Ammattikorkeakouluopetuksen juuret ovat kolmessa eri traditiossa: mestari-kisälli-perinne, ammatikasvatusperinne ja korkeakouluperinne (Kotila, 2005). Mestari-kisälli-perinteessä rakentuvat ammattiin oppiminen ja ammatillinen asiantuntijuus. Ammatikasvatusperinteessä näkyy oppilasintitutio ja koulutustehtävän ensisijaisuus (Aarnio, Helakorpi, & Luopajarvi, 1991). Korkeakouluperinne on laaja yleismaailmallinen korkeakoulutuksen perinne, johon kuuluvat myös Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen korkeakouluperinteet (Kotila, 2005).

Väliaikaiset ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakouluista puhuttiin Suomessa ensimmäisen kerran jo 1960-1980-luvuilla, mutta esitys ei vielä tuolloin edennyt. Ajatus sai tuulta alleen vasta vuonna 1989 opetusministeri Taxellin aikana, kun Suomen koulutuksen kehityksen visiota esiteltiin ehdotuksella ammattikorkeakoulujen

perustaminen. Ehdotusta valmisteltiin opetusministeriössä ajatuksella Hollannin ja Saksan ammattikorkeakoulumalleja kaavailevalla suomalaisella versiolla, jossa ammattikorkeakoulut olisivat erillisiä, mutta rinnakkaisia ja samantasoisia yliopistojen kanssa (duaalimalli) (Välimaa, 2018).

Vuonna 1990 tehtiin ehdotus eduskuntaan ammattikorkeakoulujen perustamisesta koulutuspoliittisessa selonteossa ”Suomen koulutusjärjestelmä, koulutuksen taso ja kehittämissuunnitelmat” (Välimaa, 2018; Lampinen & Savola, 1995). Keväällä 1990 ministeriöön lähetettiin 70 ammattikorkeakoulukoikeilun esitystä ja 17 nuorisooasteen koikeiluesitystä, joista opetusministeriö hyväksyi 11 nuorisooasteen koikeilua ja 22 ammattikorkeakoulun esitystä (Välimaa, 2018).

Laki ammattikorkeakouluista

Ammattikorkeakoulut toimivat muutaman vuoden koikeiluversiona, jonka jälkeen niitä ryhdyttiin vakinaistamaan vuonna 1994 säädetyllä lailla perusteella (kuva 1). Lail kriteereinä olivat alueellinen koulu- ja työvoimatarve, opetuksen laatu ja sen järjestelyt, opettajien taso, kansainväliset yhteydet sekä kirjaston ja muiden tukipalveluiden taso. Ensimmäiset vakinaistamiset koskivat Lahden, Hämeen, Tampereen, Seinäjoen, Pohjois-Karjalan ja Kajaanin ammattikorkeakouluja sekä Espoo-Vantaan teknillistä ammattikorkeakoulua (Välimaa, 2018). Vuosina 1995-1996 Suomessa toimi jo 22 väliaikaista ammattikorkeakoulua, joissa oli yhteensä 85 oppilaitosta (Tenhiälä, 1996). Vuonna 1998 opetusministeriön alaisuudessa oli 32 ammattikorkeakoulua (Herranen, 2003).

Ammattikorkeakoulut 2000-luvulla

Ammattikorkeakoulujen toimintaa on kehitetty ja organisaatioiden rakenteita on muutettu jatkuvasti 2000-luvulla. On tehty oppilaitosten yhdistymisiä ja ammattikorkeakoulut ovat aloittaneet yhteistyön yliopistojen kanssa ja päinvastoin. Lisäksi ammattikorkeakouluille on annettu vastuu työelämää tukevassa tutkimus- ja kehittämistoiminnassa. (Välimaa, 2018.) Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystoiminta ja perinteiden tietoisuus auttavat osaamistarpeiden tunnistamisessa, joita tarvitaan eri ympäristöjen ammatillisten asiantuntijoiden tehtävälueissa (Kotila, 2005). Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot aloitettiin koikeiluna vuonna 2002 ja vakinaistettiin vuonna 2005 jolloin annettiin laki ammattikorkeakoulujen jatkotutkinnoista. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto antaa saman kelpoisuuden julkisiin virkoihin ja toimiin kuin ylempi korkeakoulututkinto. Vuonna 2020 ammattikorkeakouluja on Suomessa 24 ja niissä opiskelee yhteensä 145 000 opiskelijaa (Arene).

Lähteet

Aarnio, H., Helakorpi, S. & Luopajarvi, T. (1991). *Ammattipedagogiikka. Perusteita ja sovelluksia*. Helsinki: WSOY.

Arene ry (ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto) <http://www.arene.fi/ammattikorkeakoulut/> (Luettu 23.3.2020)

Herranen, J. (2003). Ammattikorkeakoulu diskursiivisena tilana. Järjestystä, konflikteja, kaaosta. Joensuu: Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja, no. 85.

Lampinen, O. & Savola, M. (1995). Ammattikorkeakoulujen syntyvaiheet Suomessa. *Ammattikorkeakoulut – vaihtoehto yliopistolle*. GAUDEAMUS: Tampere.

Lampinen, O. (1995). *Ammattikorkeakoulut – vaihtoehto yliopistolle*. GAUDEAMUS: Tampere.

Kotila, H. (2005). Tutkimus- ja kehitystoiminnan haasteet ammattikorkeakoulussa. *Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu*. Helsinki: Edita.

Välimaa, J. (2018). Opinteillä oppineita – Suomalainen korkeakoulutus keskiajalta 2000-luvulle. Jyväskylä: UPEF.